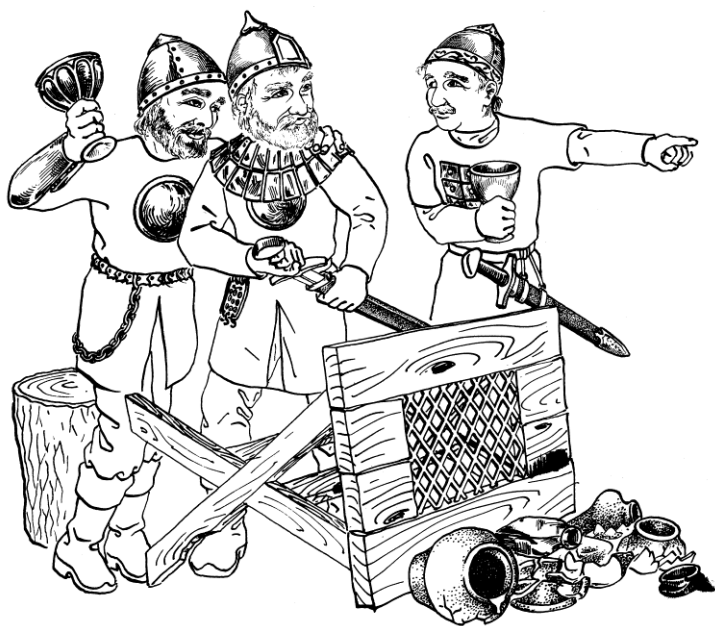

Вадим Карпенко

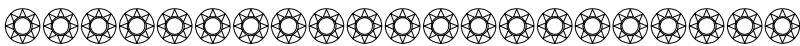
МИХАЙЛО ПОТИК

КРУТИЙ БОГАТИР

Билина-жарт

Видавець
Вадим Карпенко
Київ - 2008

Вадим Карпенко. Михайло Потик, крутий богатир.

Билина-жарт.

К.: Видавець Карпенко В.М., 2008. – 56 с.

«Михайло Потик, крутий богатир» – новий жарт письменника і видавця Вадима Карпенка (допитливий читач, якщо ще не знайомий, то може ознайомитися з трьома частинами роману-жарту про козаків Марка та Харка – «Марко та Харко», «Перші синці», «Чарівна сила Крутивітра»), який став прямим наслідком тривалої роботи Автора над виданням (2006р.) віршованого українського перекладу билин Київського циклу (автор перекладу – Микола Карпенко), проілюстрованого тим же художником (Олексій Карпенко).

Бажаючі посміятися насміються донесхочу.

Художник:

Олексій КАРПЕНКО

Коректура та випуск у світ:

Тетяна КАПУСТІНА

© Карпенко Вадим Миколайович, 2008 р.

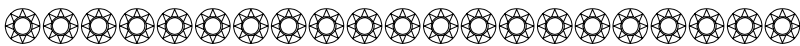
ISBN 966-8387-92-9

ЧАСТИНА ПЕРША

Як упився був раз Ілля Муромець,
То й промимрив, сп'янівши, отакі слова:
"Братани мої, дружбани мої,
а чи ви ж мене поважаєте?
Треба нам, пацани, та й розважитись:
руки ж чешуться комусь морду набить.
Якщо ти, Михайле Потик, корифан мені,
якщо ти, Добрине, не спаскудився!
А поїдь-но, Добрине, за ріки-моря,
всім засранцям заморським
там маку утри,
надавай їм добре по задницях.
А ти, Потику, наш Михайлику, –
надавай по ребрах тим нехристям,
що за хашами ген валандаються,
за отими болотами-смердючими, –
в зашмарованих норах ховаються!
Я ж, між вами-шмаркачами
найкрутіший козак,
чистим полем потереблюсь в землі дальнії –
степових бомжів порозгоню,
будуть ті переді мною кров'ю харкати.

А всі лицарі були добре випивши,
і тому вони Іллю Муромця підтримали:
дурним сміхом, братанням, п'яним вереском,
перекинутим столом та ще й чарочкою.
Ще по чарочці та по другій пили,
на коня пили й за воротями,
і п'янюючі, як чопки, та й роз'їхались:
геть за море поваландався Добринечко,
а Михайла понесло за темні праліси,

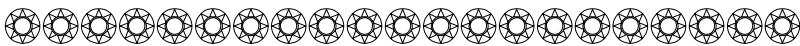

по калюжах-болотáх, по баговиннячку,
до царя Охромія Охромійовича;
пре дорогою та все придивляється:
хто б то трапився – у пику заїхати.

Подолав густі ліси Михайло Йванович,
на якусь галявину вибрався –
та й без сил уже з коня беркицьнувся.
А упавши, головою в землю вдарився
і сира земля, земля матінка,
з голови його хміль і вибила.
Хоч хміль вибила – а болить голова,
без меча, без дрючка розколюється.
Зуби зціпив богатир, аж земля затряслась,
щирим словом міцним згадав матінку.
А згадав – то йому і сил додалось.
Сів на землю тоді, сів – задумався:
"Чи ж до честі, до хвали та до чину йому
та й поламаним – до царя Охромійовича?
Треба б спершу, як закон велить,
похмелитися..."

Сів-присів тут Михайло Іванович
вдосталь їв, трохи пив після мандрів своїх,
а наївшись, похмелившись, і спочити приліг.

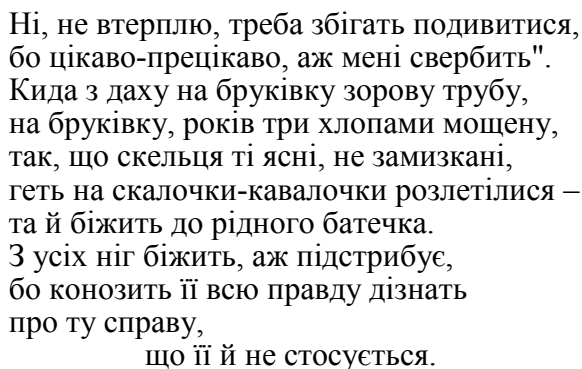
У царя ж, у Охромія Охромійовича,
виростала-була бешкетлива дочка,
біла личеньком як лебідонька,
як на розум – то бідна сирітонька.
Якось цупила доня зорову трубу,
у довірливого предка рідного,
через ґанок на дах видряпувалась
через скельця ясні, незапльовані,
навсібіч-довкруг витріщалася.
Витріщалася, до сліз видивлялася
на узлісся-галяви, скільки бачиться.

І угледіла-додивилася,
що край лісу богатир, як колода, лежить:
тільки вусами на вітрі потріпує,
та губищами-трубищами прицмокує –
наче жорна борошно перемелюють.

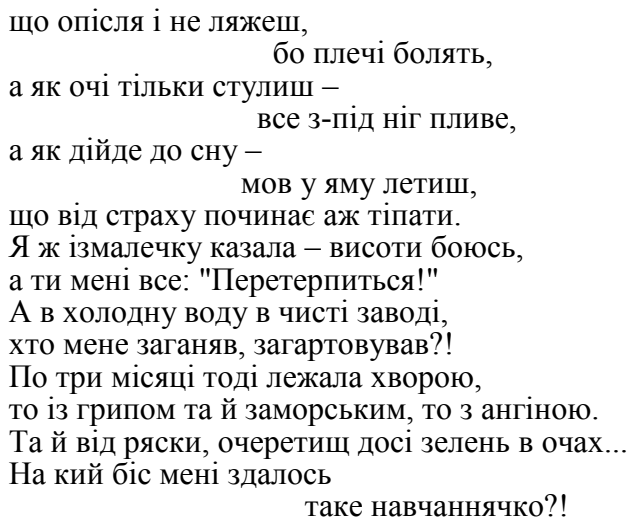
Придивляється дівча необережнеє
і осмислює оте наявним розумом:
"Що за бевзь отак лежить собі під деревом,
до палат до наших царських не доїхавши?
Чи то лицарю десь очі повибивано,
що не вгледів високого терема,
чи якийсь жебрак на себе лати нап'яв?

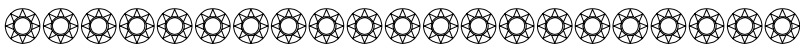
А прибігла тільки перед крісло-трон,
закотила батькові істерику,
наперед, щоб не дай Боже, не відмовив їй,
щодо тої забаганки дурноверхої.
На підлогу перед ним з розмаху падала –
ледве кісточки дівочі не розсипались! –
та що зробиш, що поробиш, що тут діяти –
щ благословеннячко,
то вже можна дівчині й потёрпіти...
То ж як впала на підлогу та забилася –
ледве дух перевела –

полежала,
а тоді вже зібралася з силами,
і уперто концерт свій продовжила.
По підлозі дурисвітка качалася;
дошки-соточки дубові гладко стругані
вміло-старанно сльозами змочувала:
"Ой дістав ти мене, батьку, та й замучив же!
Суть бездушний Охромію Охромійовичу!
Ти примушував мене три літа проклятих,
мов скажених, літять понад плесами,
жаб смішить над очеретом, над болотами.
За три роки остогидло бути лебіддю,
наліталася так, що хоч вішайся!
Ні, не хочу більш такої воленьки,

Те навчаннячко-вихованнячко
ні до заду мені, ні до переду,
вже не хочу жить по ваших
[сраних] заповідях,
вже від ваших наук натерпілася.

Вже дозволь, будь ласкав, рідний батечку,
хоч нікчемні років три жить по правильному:
в лісі бігать, цілуватися з хлопцями,
із народом на роздоллі тусуватися.
А якщо не дозволиш – з дому піду!
Пропаду-умру в Лукомор'ячку!"

Відповів Охромій Охромійович:
"Ну то йди ти к бісу, к такій матері,
царська дочко моя мудрована!
Ти і справді в затоках пробовталась,
а що плавати, то й не навчилася;
над болотами, над заплавами
ти не стільки літала, скільки падала,
і в багнюці та рясці додому брела.
І не вийде нічого путнього
із наук твоїх, із навчаннячка,
бо ледащо ти вперте, невиправне, –
а мені ж це влітає в копієчку.
Тож, іди собі, стерво, куди ноги несуть.
Сама швидко додому повернешся.
Налякала – піде на три літечка!
Ти хоч три дні отам проваландайся,
перетерп, самостійно проवेशтайся,
то і те мені в радість – я знатиму,
що дочка моя, хоч і без розуму,
а таки сама зможе вижити.
Тільки знай – як повернешся, заміж віддам,
хай вже інший з тобою морочиться".

Те почула дочка – як вітром знесло!
Навіть батькові не поклонилася,
не питала і благословеннячка,
вже був радий, що хоч не лаяла.
Але ж батько – то батько, сидить думає:
"Це ж дурне те дівчисько десь замилиться,
що й з собаками не надигаєш.

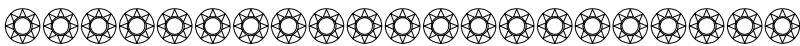

Гей пошлю я за нею жінок старих,
хай за дівкою невдячною придивляться,
хай доглянуть хоч за невихованою".
І послав навздогін їй служничок гурт,
няньок-мамок, щоб гляділи, берегли її.

А дівчисько понеслося у полечко
серед сміття та битих пляшечок,
та подертих торбинок розкиданих
після лицарських славних гуляночок,
шашличків на природі під небом ясным.
Занесло її далеченько вже
скоро-скоро та швидко-швидесенько,
ані няньки за нею не вгоняться,
ні служнички та доглядальниці.
Вона йде собі, йде та оглянеться,
а вони десь позаду плентаються.
То й сміялася з них вредна дівчина,
кулачками обома дулі тикала:
"Ви дурепи набиті, мотовила старі,
старі баби, кочергами зігнуті!
Не спішіть, бо скоріш розвалитесь,
ніж способитесь за мною угнатися.
Краще дайте собі спокій і вертайтесь,
так чи так, все одно батько всипле вам!"

І здаля служнички в бік її плюнули,
і пішли на неї батьку жалітися.

А дівчина, свого розуму не питаючись,
підійшла вже й до тіла богатирського –
коли бачить, а поряд ще й кінь стоїть –
і, почувши недобрее, стривожився.
Бо ж як знав, що за вуха його смикатиме
вредна дівчина невихована.
Їй же всяка шкода –
тільки в радість була.

Заіржав вірний кінь, копитом забив:
землю матінку що є сил приминає-мне,
аж здригатись довкіл стала мати-земля –
і зі сну розбурхала витязя.

Підхопився він – очима лупає,
в голові тяжкій снують думоньки:
і це ж треба було так набиратися,
що тепер сиджу невідомо де,
без чобіт, лиш в натільному одязі,
у сорочці тонкій, ще й без пояса.

На всі боки Михайло роздивляється, –
а нікого ж немовби й не видно довкруг.

То й гукає він до коня свого:

"Що ж це ти – вовчий харч,

з бур'яном мішок –

то іржеш з нудьги, то копитом б'єш
матір землю сиру та тривожиш мене –
марно будиш зі сну богатирського?"

Коли поглядом кидає поза шатро,
а там дівка стоїть – витріщається.
Він одразу й підбіг, цілуватись поліз,
та дівчина спершу відбилася –
чобіточком своїм гостроносеньким
молодця по коліну врізала.

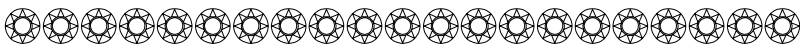
А тоді розумово напружилась,
пригадала, як у батьковім теремі
її вчили з людьми знайомитись
і вже, як змогла, так озвалася:

"Гей ти, йолопе неотесаний,
звідкіля такий завзятий вискочив?"

Щось твій вид дурний не знайомий мені,
щось я досі тебе не бачила

і не чула про тебе від подружок?

По мармизі вже бачу – не царевич ти,
не король-королевич іздалека,

та й не князь, не князенко з довколишніх...

Хіба, може, х отираєшся.

Не інакше – богатир, княжий найманець,

ще й з Русі, ть,

, щений,

з тих, що звуть нашу віру поганською.

Коли так – то й не лізь цілуватися,

бо назвеш мене потім поганкою,

і ще казна чого навігадуєш,

аби тільки втекти від одруження.

Як пече тобі зі мною розважитись,

то вези мене, ледарю, до Києва,

щоб отам приймала ваше хрещення

та ставала з тобою на весільний рушник,

та робилась жоною законною".

Відрубав їй Михайло Іванович:

"Я не гей, не король і не збоченець,

а конкретний пацан, богатир новий.

Я не цар, не царевич, не чмо із тих,

кому грошей дівати нікуди,

на дівочі забаганки витратитися".

Не барився Михайло Іванович:

красну дівчину швидко вговорював,

задирав на ній сукню білу:

так у лісі вона й охрестилася,

і жоною стала,

не морочившись.

Але дівчина, перш ніж віддатися,

хитро видерла з хлопця

присягу таку:

як прийде кому з них час преставитись,

хай і другий із ним в домовину ляга,

хай в землі теж посидить, хоч три літечка...

Задля сміху її забаганка була,

а Михайло переграв, не подумавши,

ім'я Бога згадав, присягаючи.

.....

Після того не хотілось вже Михайлові
по лісах гуляти, комусь морди бить.
Так до Києва разом і поїхали...

Як прибилися в світлий Київ-град,
світлий терем на Подолі в оренду взяли,
а вселилися – стали жить-поживать...
Вже й дітей наплодили в тім теремі...

Аж тут київський князь геть занудився
при жоні сидіти у теремі
та займатись не стільки державою,
скільки справами більше шкурними –
себто з люду свого підлеглого
шкур по сім, а чи й більше,
лиш за літо надер.

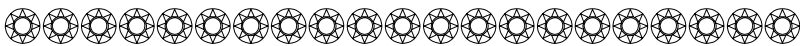
От, набувши грошенят нелічено,
сипонув славний князь жменю-другую,
та й жоні свій на турпоїздочку
за моря – до далеких родичів,
щоб собі по давньоруському розслабитись,
звеселитись бенкетуваннячком.
Ще не зникли вітрила за обрієм,
що княгиню з Києва вивезли,
а столи у дворі накриваються,
з погребів вже вина виносяться,
і сідають бояри до чарочки,
а простолюди довкола бочечки,
а дівиці на руки всідаються
та й до тих, що більше при копієчці.
Тільки князь все одно ще не радісний,
бо не встигли до учти витязі,
не приїхали вчасно з полечка,
і тим, свині, гулянку затримують...

Сонце хилиться ген до вечора,
хтось вже хилиться і під лавочку,
а великий князь вже задумує,
щоб когось і звання позбавити –
славного звання богатирського –
ще й зарплати зі скарбниці державної,
хоч зарплати і невеликої,
тільки ж чим іще отих бевзів карать?

Аж нарешті – гамір за воротями,
прилетіли не ясні соколи,
горобцями злетілись витязі
та й до столу дармового, до випивки.
Першим зліз із коня Ілля Муромець,
і, вже знаючи звички князеві –
що надметься на них за спізнення,
ще й до ранку сидітиме ображеним, –
ну втішати його розмовами
та балачками про свої п'яні "подвиги",
вже чого він там не розказував...

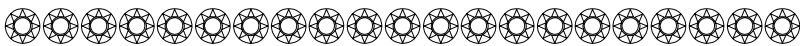
"Їздив я довкруг Києва та вештався
і степами, й полями, й сміттєзвалищами,
і нічого не наїздив путящого –
тільки й радості, що бійками розважився.
Розвелось там бомжів-безквартирників,
що нема куди витязю й плюнути!
Булавою не кинуть булатовою,
щоб кому не поцілити в голову!
То ж уже я нею й накидався...
Розстарався так, що аж плечі болять".
"Правду кажеш, – Добриня підтримує, –
у степах татарви порозводилось,
що вже там серед трав на квадратний аршин
та народу більше, ніж в Києві.
А у нас працювати нікому,
позавчора півдня добру кузню шукав,

щоб розжитись новою підковою.
Я ж завершую ремонт в новім теремі
та й на двері хочу підкову прибить..."
Схвилювались витязі, зацікавились:
"Гей, Добрине відважний, знаний богатир,
де ж ти грошей добув будуватися,
будуватися та ремонти робить?
Зараз в Києві будуваннячко
та немало й не дешево коштує".
"Що ж, немає в багатстві моїм таїни, –
усміхався Добриня вдоволено
й додавав при цьому отакі слова: –
ви ж ледащі пеньки, а не витязі,
пияки, дурисвіти і бовдури,
замість часу вділити сім'ї й терему,
ви ж від срібної чари й не відірветесь.
А як хтось із нас уп'ється до чортиків
та мечем-булавою розмахється,
то вже поки його всі вгамовують,
богатирства у Києві й зменшиться.
Кожен раз хоч який із нас таки вляжеться
чи під стіл міцний з дуба білого,
чи одразу, без мороки, і в землю сиру.

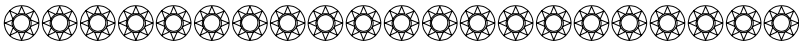
І поки щодень так звияжеться,
то на чім ваші сім'ї тримаються?
А тримаються сім'ї та на вірній жоні,
що сама заробля собі гривеньки,
як ота наречена Святогорова,
що займалась купецькою справою –
кораблі водила на Царгород.
А раніше, до тієї комерції,
то не мали вони й на весіллячко.
Ну наїздив Святогор десь п'ятсот рублів,
та ж їх курс вже тоді впав помітненько.

Ні, друзяки, вічно п'яні витязі,

можна пить, воювать, з дівками знатися,
а сім'ю свою мусиш забезпечити.
От як ми тоді випили з Муромцем та
з преславним Михайлом Потиком –
всі ж бо знають, він славний у випивці –
понесло мене, за ріки за моря –
десь аж там я вже протверезився.
Як же, думаю-гадаю, звідси вибратись?
А довкола ж земля незная,
а довкола ж повно люду неправедного,
що ж неправедного та й невірного –
жоден вірну дорогу підказати не міг.
Ну ж, – кажу я їм, – тоді тримайтеся.
Зараз буду я вас воювать-покорять,
булавою булатовою приголублювати,
долучать до традицій київських!
Як вони, дурні, налякалися!
Налякалися-настрахалися,
зрозуміли, що краще мене спекатись...
Ледве-ледве тоді відкупилися.
А щоб швидше здимів – корабель дали,
у оренду, безоплатну, безстрокову"...

Так Добриня про своє розкажує,
а Михайло Потик край столу сидить.
Та й край столу сидить, звісив голову,
у думках на Добриню лається:
"Гей, Добрине, трясця твоєї матері,
твоєї матері Офимі Олександрівні,
і якого ж ти дідька мене згадував!
Поки ти та Ілля воювалися –
хто за просто так, а хто з вигодою, –
я й меч із піхов не витягнув,
лук тугенький свій не натягував,
навіть булавою ані раз не махнув.
Тільки й діла, що знайшов собі дівчину,
тільки й подвигу, що взяв її невінчану, –

тільки ж я ще не напився, і ще не здурів,
щоб цим бевзям усю правду розказувать
та хвалитися своєю коханкою.
Бо ж друзяки мої на чужих дівчат,
що гріха таїть, завжди ласі були.
Хоч би взяти й того ж Поповича –
замалим не забрав у Добрині жону,
та й жону ж перед Богом законную,
ще й уплутав у ту справу Володимира,
а у мене... добре промовчимо;
хай-но я тепер краще подумаю,
як цій п'яній кумпанії добре збрехать".

Отже, поки Добриня завершував
балачки про свої ратні подвиги
то й зібрався з думками Михайлечко
і якусь цікаву байку таки вигадав,
бо коли до нього вже черга дійшла,
він підвівся з місця, не вагаючись,
сміло чару налиту вихилив,
вигляду набрав найщирішого
і почав дружкам на вуха богатирської
отаку от локшину та й розвішувати:
"Як хильнули ми з Іллею та Добринею,
потягло тоді нас на подвиги,
та й на подвиги не аби які,
а на подвиги славні богатирської,
щоб чи вже товкти всіх, хто трапиться,
чи роз'юшеним носом землю нюхати...
Звісно, ми іще по скількись випили,
не заради пиятики буденної,
а для міцності духу богатирського,
а тоді іще пили по чарочці,
та по чарочці не заради дурощів,
а щоб очі вночі краще бачили, –
та й... поніс мене кінь через праліси,
по калюжах-болотах, по баговиннячку –

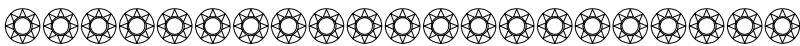

не біжить, а летить, паром дихає,
птахів хижих хвостом розгонює,
диких звірів іржанням розлякує,
велетенські калюжі перестрибує,
велетенські дуби проміж ніг пускає...
А у мене в очах все так і крутиться...

Що робить, я дороги зовсім не знав,
навіть гадки не мав куди їхати.
То куди ж я так міг затеребитись?
Довелося коню довіритись.
І скажу, що мені пощасливилось,
бо й тверезий би краще не виїхав, –
а так кінь самоходом і виніс мене
до царя Охромія Охромійовича,
до його палат з білокаменю
та й прямісінько на широкий двір.

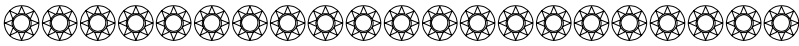
Правда, з двору того у палати вийти
не вдалося мені без бойовиська.
Довелось позмагатись, побитися,
постоять проти дурнів нехрещених,
покрутить булавою булавою,
махнути мечем гартованим,
ще й списом перед себе кинути –
списом кинути, двері вибити...
Що поробиш, коли ті нехристі,
неосвічені, темні, невиховані,
не хотіли мене – такого витязя
та й п'янького до царя пускати.

А цар виявився – нічого собі,
ще й у шахи він любить гратися.
Грали ми з ним на шахових дощечках,
кістяними цяцьками позолоченими.
Про такі мені ігри премудрії
до тих пір і чують не доводилось

та коли Охромій Охромійович
розказав, що на гроші цікавіше грать, –
отоді вже мені вигравалося!
Наскладав я тоді срібла-золота
цілих сорок великих циганських возів,
і потяг їх чимшвидше до Києва.
Та вози, на біду, не пристосовані
для їзди без правил богатирської –
вже й тягнув їх, і штовхав, а не виходило
ні річки та озера перестрибувати,
ані, навіть, грязюку між коліс пускати.
Тільки пару напускав я ніздрями,
та з очей снопами іскри сипались,
а із клятого лісу й не виїхав.
То зі злості я вже й не стямився,
вивертав столітні дуби з коріннячком,
величезну ямину в лісі копав
та скидав туди скарби
разом з транспортом
і швиденько усе к бісу закопував".

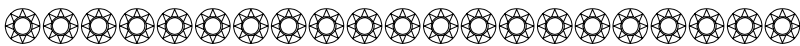
А на пору оту, та на ті часи –
не щастило Володимир у бізнесі.
Вже пройшло-проминуло дванадцять літ,
як було князю-сонечку забаглося
степові племена, що в степах жили,
та й схилить до будівництва теремів,
тільки ж Калин цар – погане ідолисько,
не схотів на будівництво дати дозволу,
ні гектара під цю справу не виділив.
Щось вони чи з перепоею побилися,
чи конкретно по прибутках не домовились,
але справа та княжа не вигоріла,
і сказав Володимир вражому Калину,
щоб у Києві і не думав з'являтися.
Та ж минулося те не без складнощів,
бо набрав і князь, і бояри київські

в того самого Охромія Охромійовича
будівельної техніки по лізингу,
яку дуже віддавати не хотілося.
А за техніку ту добру заморську
вже добрячі відсотки належались
за усі оті дванадцять проминулих літ.

То вже, звісно, за Михайловими брехнями
ті борги боярам і згадалися.
А згадалися борги, то й подумалось,
що той Потик явився падлюкою,
чи хіба вже дурнем неотесаним:
замість гроші лишить Охромійовичу
та й покрити заборгованості Кисва –
він їх вирішив в землю сховати
ще й без всякої для себе вигоди.
То ж князі і бояри, що були партнерами
в тій дурній обладунці Володимировій,
враз озвалися-зачортіхалися
і таке говорили про Потика:
"Гей, чи чули ви, достойні мужі,
що зробила з Михайлом дурна жадібність?
І чому ж перепав той безцінний скарб
та й такому неотесаному бовдуру?
Вже дванадцять цілих проминулих літ,
вже дванадцять літ і шість місяців,
як не може боярство спокійно спати,
ні боярство, ні купецтво київське,
ані князь Володимир стольно-київський:
всі ж бо знають,

що належить борг повертати
та тому ж таки царю Охромійовичу...
Ось цього критина ми й пошлем туди –
хай бо візьме хорошого заступа,
не простого заступа – багатирського,
щоб вагою не менш, як сто пудиків,
кращими майстрами київськими

з гельветійського булату* кованого,
візерунками карбованими прикрашеного
і надійно та міцно насадженого
на держално з кедру ліванського,
що в піснях ми кличем ливонідовим.
Хай оця тварюка-кабанисько,
а сказати простіше – брудна свиня, –
у лісах далеких пориється,

між дубовим корінням покопається,
із тим заступом важкеньким помарудиться,
попосидить на воді дощовій та на жолудях,
поки золото-срібло віднайдеться.

А з тим скарбом своїм чесно виграним
у самого ж Охромія Охромійовича
він борги наші київські та й посплачує.
Не прийдеться нам тоді воюватися,
відбивати боями свої грошики,
бо ж для бізнесу бій – не вигода,
а борги ті ми вже певно не виплатим”.

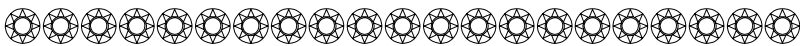
Довелося Михайлові таки їхати,
бо ж назватись брехуном не хотілося,
та й який тепер дурень буде вірити,
що без грошей ти, без копійчки,
як свого срібла-злота кожному шкода.
Якось там він сідлав свого коника,
крізь ворота виїжджав за межі Києва
і подався дорогою, про себе лаючись,
та між довгими складними лайками
розмірковуючи, як то справу вести
із царем Охромієм Охромійовичем:
чи з порога в ноги йому кланятись,
чи одразу примочити тестя заступом,
що вагою без держална на сто пудиків,
а з держалном то й важчий рази в півтора.

* Гельветійський булат – (тут) середньовічний аналог швейцарської сталі.

А стомився Михайло лаятись,
та стомився думать-розмірковувать,
то й згадав, що дружина його невінчана,
та ж таки дочка Охромійовича,
у дорогу йому якусь торбу дала.
І мацнувся Михайло за торбу оту,
не легеньку, до сідла приторочену,
став дивитися, роздивлятися:
чи то скарб який доречний йому всунули,
чи харчі, щоб не здох із голоду,
чи якесь барахло непотрібнеє,
чи то жінка його хитро-викручена
просто впхала сміття – з дому вивезти.
І знайшов у тій торбі Михайлечко
купу грамот-ярликів густо списаних:
а у тих ярликах, що дружина дала,
накупивши їх перед тим у Києві,
все розписані шахові партії..."

Тут Михайло вже не був дурним –
стишив він ходу свого коника,
та й узявся, дорогою їдучи,
все про партії ті шахові вичитувать,
все вчитувать-розбиратися
та складні комбінації зачувать.
Ніс його вірний коник спокійненько,
все калюжі й неширокі обходячи,
пагорби та пеньки оминаючи,
через корені, що з землі стирчать,
обережненько так переступаючи, –
все боявся Михайла роздратувать,
щоб не бив бато́гом чого доброго.
А то стане, як завше, ним розмахувать,
та періщити по ребрах, та ще й лаяти:
"Ой ти, вовчий харч, соломи мішок..."

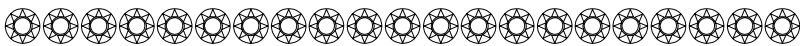

Так і їхав Михайло спокійненько,
все тверезим їхав та зайнятим,
у науки шахові заглибившись...
Тому й добирався аж три місяці
до палацу Охромія Охромійовича.

На широкому дворі хлопець київський
прив'язав свій транспорт до стовпчика,
матюками усякими різьбленого,
на якому колись і кільце було,
гарно куте ще й позолочене, –
мабуть, саме тому його й поцупили –
і хлопам, що в дворі крутилися,
мовчки пальцем вказав на свого коника,
щоб, мовляв, дали зерна білоярого.
Ті розумні були, не сперечалися,
та якогось вівса другосортного
так одразу щедро й відсипали
тому конику зголоднілому
богатирському.

А Михайло вже спішив до хоромини,
до покоїв-палат Охромійовича –
там повівся так, як годилося,
а вклонявся,
зиркнув на всі сторони:
гей би, думає, одразу не вигнали.

Привітав його цар Охромійович:
"А здоровий волоцюга притеребився!
Як оце хлопчище звуть по імені,
та й чи знає цей приبلуда свого батечка?
Зараз буде байки нам розказувати,
називатись царем-царевичем,
королем чи хоч князем здалека,
мабуть, думає, що ми тут темні,
та довкола й світу не знаємо... "

На ту мову, від жінки вивчену,
наш Михайло без акценту й відказує:
"Я тобі, Охромію, не брехатиму,
не плестиму байки про землі дальнії,
бо я зроду був не вигадливий,
моя справа – хіба булавою махать".
"То який нечистий тебе приніс?
Чи не думаєш ти з нами воюватися?" –
запитав Охромійович злякано,
бо за іграми у шахи

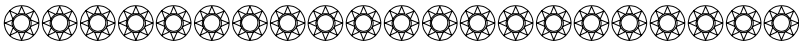
сам вже добре охляв.

А Михайло, як ми знаєм, брехню любив:
"Я приїхав сюди із Києва
з подарунком від князя Володимира.
Він прислав мене

з оцим коштовним заступом,
щоб ти знав – все боярство київське
все населення, навіть нехрещене,
із самого Києва та із пригородів,
всі князі, залежні від Києва,
всі купці, навіть київські злодії,
дні і ночі не сплять та трудяться,
щоб тобі по контракту відсотки сплатить".

А цареві радники й нашіптують:
"У князів та царів завжди водилося
віддавати мечі або келепи,
щоб тим, значиться, покору висловить.

А на цей раз кияни хитрії
та й прислали самим нам заступа!
Що, мовляв, нам це все опротивіло,
ви самі віднині й копайтеся,
заробляйте свій хліб у поті чола –
ваше поле битви розоране,
піднімайте своє господарство сільське!
Отже, будемо ми на них вкалувать,
будем ми їм віднині данину платити".

"Хай ви скажитесь! – Михайло думає. –
Бачу, жарти мені боком вилізуть".

А цареві мудреці не вгамовуються:
"Ти, славетний Охромію, не будь дурним,
а звели цього парубка чи повісити,
чи зрубати йому буйну голову...
Врешті, кинь до глибокого порубу,
а як ні, то краще на службу візьми –
дуже ж м'язи у нього розвинені... "

І вхопився Михайло за думку таку,
та присутнім конкретно й роз'яснює:
"Якщо хочете, можемо побитися,
це ж для мене буде тільки радістю,
тільки шкода присутніх калічити,
бо ж не всі у вас такі телепні.
Можна кращі умови вигадать.
Щоб у вас лишився шанс
не осоромитись –
бо ж усі тут проти мене геть німечні, –
пропоную воювати на полі шаховім...
Хоч живі до жон своїх повернетесь".
Охромій був охочий скоріше до гри,
ніж до подвигів на полі ратному,
то й зманила його пропозиція.
Досі ж кожного в грі він обігрував –
то цареві тоді й подумалось:
"Цей засранець у мене не виграє!"
Ну а вголос промовив до Потика:
"Що ж, приваблива це пропозиція,
тільки ти хоч назвися витязю,
щоб я перше, ніж в тебе виграю,
знав кому ж то тут бути поганьбленим".

"Син Іванів, Михайло Потик я,
а до того ще й твій зять, Охромійовичу".

"Що ж ти зразу не сказав,
Михайле Йвановичу?
Вже тепер незручно буде в тебе й виграти,
як я можу принизити благодійника –
бо ж дочка мені стільки крові випила,
що я думав вже сам з палацу тікати,
тож не дивно, що й ти

пустивсь на подвиги".

"Розумію, батьку Охромійовичу,
тільки, щоб не думав ти шахрайством
у мене програти,
ми з тобою на ставки гратимем,
та такі, щоб тобі мало не видалось".

"Щоб дочку повернуть?

Я так не гратиму!" –
схвилювався Охромій Охромійович.
"Не такий я жорстокий, батьку, як ти,
пропоную зіграти на золото.
На оті виплати по лізингу,
що належать тобі від Києва
за усі проминулі дванадцять літ,
за дванадцять літ і ще шість місяців,
а до золота ще й транспорт додай
для успішного його перевезення.
Я ж, як випаде раптом мені програти,
вже додому тоді не вертатимусь,
а служитиму тобі вірою-правдою,
щонайменше аж сорок повних літ,
захищатиму твій двір не тільки шахами,
булавою своєю богатирською
та мечем двосічним булатовим
і ні словом не обмовлюсь про пенсію".

"Так чи так, – собі хитро думає, –
а, програвши, краще в Київ не вертатися!"

Охромій Охромійович на те пристав...
Притеребили дошку шахову
і засіли зять із тестем думати,
та потилиці свої почухувати,
та об стіл постукувати пальцями.
Охромій Охромійович все вигадує,
як його у Потика краще виграти,
а Михайло усе тільки згадує,
вितягає з пам'яті прочитане.
І згадалась Михайлові, на радість його,
найпростіша "половецька партія",
за якою вже ходом шóstеньким
він напевне зіграв би виграшно...

Не зумів розгадать Охромійович
оту хитру Михайлову тактику,
то й отримав скоро мат від Потика.
"Ну ж, славетний Охромію Охромійовичу,
не чекай тепер відсотків з Києва,
ані грошей не чекай за вартість обладнання –
ти сплатив собі сам борги київські," –
так проказував витязь до родича,
задоволено вус розгладивши.
Охромія ж мало не заціпило,
аж ніяк не ждав, не очікував,
що якийсь приبلуда,
хоч би й рідний зять,
може в шахи у нього виграти.
"От ганьба, – сам собі він думає, –
і ганьба, і крім того ще й збитки прямі,
треба з сорому цього якось викрутитись".

Пропонує він Михайлові знову зіграти
на ті самі сорок возів золота –
думав програш був тільки випадковістю.
А Михайло почувається вже впевнено,
бо ще кращі комбінації пригадує,
й починає грати "київську партію",
щоб вже третім ходом битву виграти.
Тільки здумав зосередитись Охромійович,
придивитись до капосного витязя,
а Михайло вже від радості підстрибує
та в долоні богатирські виплескує,
по колінах богатирських поляпує
і на всю горлянку "тобі мат!" кричить.
Матюкнувся стиха Охромійович,
кулаком приклався до дощечки,
аж злетіли вгору шахи різьблені,
перед носом Михайловим
 тільки мелькнули,
у безладді на килим попадали.
А Михайло тільки більше регочеться...

Розлютився Охромій Охромійович:
"Ну, – говорить, – граймо третю партію.
Зараз виведу тебе на воду чистую,
покажу тобі, хто гравець, а хто телепень,
щоб не корчив ти з себе grosмейстера.
Коли раптом програю – не сумнівайсь,
я щороку платитиму Києву
аж по сорок возів щирозолота,
щоб ви тими грошима подавилися.
Тільки ти не шкірся, бідний родичу,
бо цього вже разу не виграєш –
вже напевне служитимеш мені конюхом".

"Гей, – про себе осміхнувся Михайлечко, –
треба грати з Охромієм та не гратися,
бо тепер він і справді зосередиться,
зосередиться та ще й виграє,
доведеться мені з золотом розлучатися...
Треба грати "богатирську партію",
Щоб поставити йому мат з ходу другого".

Знов прогавив Охромій ту гру зятеву
і програв йому третю партію,
вже і люди його захвилювалися:
"Треба, – кажуть, –

з цього двору звільнятися,
бо програвся наш цар до ниточки
і не зможе нам тепер зарплату платити"...
коли, раптом, голубок з'являється,
пролітає над Михайловими вухами,
над розвішеними вухами богатирськими,
та турликає-горлає, щосилоньки:
"Гей, Михайле, нерозумний витязю,
ти навіщо так довго в Охромія завис?
От тепер догрався, дотішився,
що під землю скоро підеш заживо –
бо ж дружина твоя, Охромія дочка,
за відсутність твою довгу образилась
і на зло тобі цього ранку упокоїлась..."

Розлютився, Михайло, на ноги зірвався:
"От не дав Господь дівчиську розуму!
Тут якраз такі гроші самі в руки ідуть,
а вона мені сцени влаштовує.
Це ж придумала, коли дуба врізати –
не могла чоловіка дочекатися".

Розлютився Потик, розгнівався
і давай шпурлять довкола шахами.
Руки в нього міцні, натреновані,
око теж не криве – пристріляє:
як не влучить пішаком у кого з бояр –
бідолаха на землю валиться,
а поцілить у кого турою... коником...
то вже той вище себе підстрибує,
по палаті широкій проноситься,
до стіни долітає найдальшої

і вже там потихеньку на землю сповза.
Аж не витримав того Охромійович,
хоч і сам полюбляв такі ігрища.
"Гей, – гукає до Михайла Потика, –
тобі мало, що мене без грошей лишив,
то тепер залишиш і без челяді.
Ти вже кидай цю справу, їдь на похорон,
а відправкою грошей до Києва
я вже якось без тебе, дурисвіта, займусь".

Так Михайло і покинув Охромійовича
і вже скоро з коня сходив у Києві –
бо ж як їхати дорогою по-людському,
а не через гори перестрибувати,
то їзди там було не три дні, не три місяці,
а всього-нічого три годиноньки –
три години, п'ять хвилин
ще й тридцять секунд.

Наш Михайло любив свого коника,
інколи, ще й більше за дружиноньку,
то ж найперше взявся його годувать.
Хоч коню насправді їсти й не хотілося –
та ковтав крізь силу білояре зерно,
щоб господар хоч до нього не сікався.
А Михайло, коня попомучивши,
у палати пішов та там добре хильнув,
а тоді з нудьги безпросвітної
на саменький дах, сердега, виперся –
на високий дах нового терему
і узявся звідти на весь Київ горлать:
"От дружина моя дурноверхая!
Все життя мені перепаскудила:
доведеться на три роки в землю іти!"
А внизу, під Михайловим теремом,
спали Ілля Муромець з Добринею
після доброї п'янки-гуляночки,
після славного бенкету в княжім теремі,
не дійшовши з перепою до хоромин своїх.
То ж від крику і прокинулись витязі,
а протерли очі – вгледіли Потика,
на даху, на тлі неба блакитного.
Озивався тоді Ілля Муромець:
"Гей, Михайлику, брате, щоб тобі...
Ти чого ж це кричиш, як недорізаний?
Нам з учора і так голови болять".

Відповів їм на те Михайлечко:
"Побратими! Друзі по чарочці!
Ми ж навіки мед-вином похрещені,
то коли вже ми разом пиячили,
не відмовте на моє проханнячко:
посприйте, щоб яму швидше викопать,
та простору домовину видовбати,
та накласти в домовину різних ласощів,

щоб я міг там три літа перетерпіти.
Заприсягся ж я з жоною в землю лягать".

Побратими його засмутилися,
працювати ж бо зовсім не хотілося.
...

ЧАСТИНА ДРУГА

Довелося, однак, потрудитися –
бо ж не можуть витязі друга кидати,
як ідеться про те, щоб його закопать.
Для такого діла дубнячок знайшли,
найняли теслярів із Галича
і зварганили Михайлу підземелля-склеп.

На три поверхи той склеп у землю пішов,
в три накати клали стелю з дуба білого,
три палати робили просторії,
а щоб все було за давніми поняттями,
додавали по кутках ще й три сауни;
а комори заставляли горілочкою,
та носили туди закусочку
із тривалим терміном зберіганнячка,
щоб Михайло в тій могилі їх згадував –
та ж не лайкою згадував і прокльонами,
а щоб згадував тостами щирими
за їх силу богатирську та здоров'ячко.

А вже зверху курган насипали –
наносили по-дружньому якнайбільше землі,
щоб відсидів богатир, як домовлено,
щоб не думав порушити обіцяночку,
і раніше на свободу не вибрався.
Тільки вже як лопати чистили,

хтось угледів, що забули про Михайлечка,
який весь цей час в дубнячку дрімав,
похмелившись із горя, скорботоньки.
Довелося знову розкопувать
й опускати туди хмільненького Потика
на труну його молоді жони,
що так витязю життя перепаскудила.

Працювати хлопцям випало в суботоньку,
так зате до неділі й закінчили
і дружненько, близько церкви,
в пивничку пішли.

Та не знали витязі не відали,
для могили обиравши діляночку,
що під їхньою просторою будовою,
впорядкованою швидко для Михайлечка,
та й проходили старі комунікації,
по яких дохристиянські прарусичі
бігали на вихідні до капища
відпочити та помолитися Велесу,
усіляку хвалу йому складаючи.
От у тім підземеллі закинутім
проживала змія підколодна,
що була сюди перебралася,
як колода її рідна до цурки згнила.
І жила вона там вже давнесенько
із цілісіньким зміїним виводком,
аж оце тільки щойно надумалась
косметичним ремонтом зайнятися
у оселі своїй не дуже затишній –
бо ж усякій тварюці

все людське – близьке.

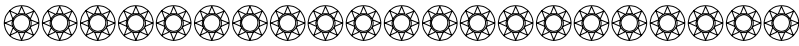
Цілий тиждень червоною глиною
вона стіни підземелля обмазувала,
та вибілювала стелю крейдою,
та мостила підлогу камінням гладким...

аж оце стало зверху щось гупати –
то ж лопати були богатирські –
стали стіни підземелля труситися,
і каміння на підлозі стало тріскатись,
на додачу ще й глини кавалочок
розміром зі щит Іллі Муромця
відвалився від стелі, відтріскався,
та й упав змії просто межі очі...

Як прийшла зміюка до пам'яті,
то хвостом собі лоба помацала
і відчула гулю чималую,
гулю неабияку, ще й боллючую.
Люто глипнула вона на змієнят своїх,
що тихенько, в кутку, зі сміху пирскали,
та й полізла з сусідами знайомитись.

А потрапила у палати просторії –
аж затіпало її від радості:
"Ці палати, вочевидь, не обжиті ніким –
а мені ж – справжній рай під цими стінами,
що з колод обструганих викладені,
оселюсь-но я тут зі своїм виводком,
поверну малюкам родинне прізвище –
буду знову зватися Підколодною.
Тільки меблі зайві кудись приберу".

Штурхонула Зміюка дубову труну, –
бо із неї почати вирішила,
щоб посеред палати
 швидше місце звільнить, –
то труна добряче й похитнулася.
Похитнулася – не перекинулась,
тільки Потик з неї на підлогу упав.
Та й упав же ж, Змії на нещастячко,
добре задницею об підлогу вдарившись...

Від раптового болю нестерпного
наш Михайлечко враз прокинувся
та на рівнії ноги миттю зірвавсь...
і зустрівся очима з Зміюкою,
що дивилася на нього злякано, –
бо ж людей від роду не бачила,
а тим більше таких розлючених.
А що Потика й справді гнів розібрав,
то зубами скреготнув по-звірячому,
засичав-зашипів по-зміїному,
по-зміїному, розбірливо з притиском
(що не треба було Підколодній
 і перекладу):

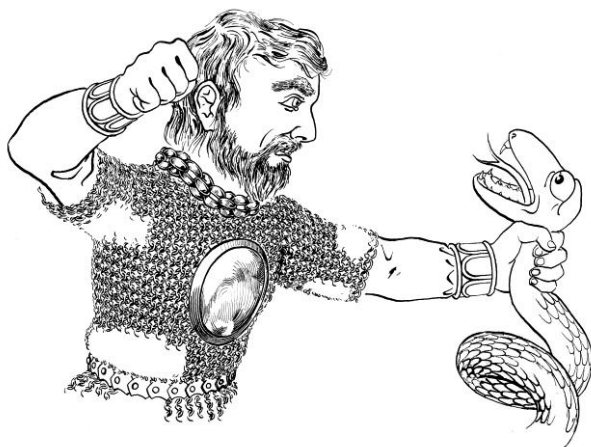
"Зараз я тебе, гидото, мордуватиму
так, що ти проклянеш і життя своє!
І життя, і день свого народження,
і ту мить, коли ми тут зустрілися!

Шкодуватимеш, що на світ з'явилася,
що по грішній землі досі повзала,
про своє майбутнє не знаючи..."

І що тільки Михайло долоню простяг,
щоб схопити Зміюку за голову
і вліпити кулаком з руки другої
проклятущої нечисті по щелепах,
як те гадське створіння бридотнее
від інфаркту з духом розлучилося
і покари підступно уникнуло...

Став Михайло над здохлою гадиною,
п'ятірнею потилицю чухає:
що ж його тепер чоловіку робить?
Що робить богатирю, чим зайнятися,
щоб самому не померти – уже з нудьги.
Коли чує, щось позаду шурхає,
тихо шурхає по підлозі та тихенько сичить:
"Не сумуй, богатир, хоробрий витязю.
Ми твоєму горю зарадимо".

Глипнув Потик позад себе: що б то там було? –
перед ним змієнят цілий виводок.
Веселенькі такі та приятні,
наче зовсім і не шкода їм матері.
"Є в нас, – кажуть гаденята, – схованка,
де лежить така собі пляшечка
із живою водою цілющою.
Ти водою тією скропиш нашу матінку,
й буде так, мов нічого не сталося.
Оживе вона ще й помолодшає –
і ви зможете розмову завершити,
що так нагло була перервалася...
Та й ми матимем нагоду розважитись".

Прикотили змієнята пляшечку,
та Михайло ще сумнівається:
"Чи ж то дійсно вода в ній чарівная,
що так легко оживляє тіло мертвеє,
чи ці вилупки хочуть помститися
й зготували пастку для витязя?"
Отже, вирішив Потик спробувати
ті чарівні сили на своїй жоні...

А недобра таки була водиченька,
і Михайлові це зразу відзначилось –
подала дружина ознаки життя
дзвінким ляпасом по виду богатирському!
А із ляпасів одразу перейшла на крик:
"Де ти лазив-тинявся, негіднику,
поки я страждала у теремі?!"
Ти ж мене, падлюка, до могили довів!
Не інакше, як з дівчатами совався
по лісах зелених, по галявинах
чи пиячив з друзяками-витязями,
вік би очі мої не бачили
їхні пики бридкі нахабнії

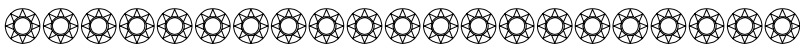

ще й шорсткі, колючі, неголені...
Кажеш їздив до мого батечка?!
Іншу йди шукай дурепу щоб повірила
у ті брехні-легенди-казочки.
До мого до батечка – три дні їзди,
ти ж пролазив хтозна-де аж три місяці".

Що було Михайлові діяти? –
так помстилися змієнята каверзні, –
що не знав тепер витязь куди й тікати
од тих криків-прокльонів жіничиних.

Та, на щастя, дуже вдало для Потика,
друзі-витязі на той час з півнички вибрались
і годину вже, мабуть, топтались
просто поряд з його могилою –
бо за пивом Добриня й Змій Гориневич
через дівчину Маринку поцапались,
і Добриня Змію там стрілку забив.
Змій же клятий в ту мить – з переляку –
свої власні штани добре вимурзав
і помівся кудись перевдягатися,
то тепер
чи на розбірку просто спізнавався,
чи, розваживши тверезо, на Добриню поклав.
[Поклав собі не ходити на зустріч з Добринею – *ред.*]

От стоять богатирі, крізь зуби лаються
на адресу боягуза з Гориничів
й раптом чують з-під землі жіночий крик.
"Що це діється там, під могилою, –
молодий Олеша запитує, –
схоже, що людей тут похованих
тільки зараз на той світ відправляють,
дорізають, того діла не знаючи, –
безневинно мордують християнські тіла".
"Ні, – Добриня свою думку висловлює, –

це там свариться сила нечистая,
бо Господь не дає їй мертві душі забрать".
"Ви обоє безнадійні телепні, –
каже їм найтверезіший Ілля Муромець, –
і не знаєте життя-буття сімейного.
Я між нами трьома найстаріший козак,
і хоч сам ні з ким досі не вінчаний,
та ж достатньо у житті набрався досвіду,
щоб на слух розібрати іздалеку
чи вищить там сила нечистая,
а чи жінка розносить чоловіка свого".
Не погодились Олеша з Добринею,
почали з Іллею сперечатися.
Богатир у суперечці непоступливий
та затятий, та впертий, та нелагідний –
то були б наші витязі й побилися,
аж в ту мить кинув Муромець у запалі:
"Коли ви обидва такі бовдури,
що й ні вух не маєте, ні розуму –
розкопаймо оцю могилоньку,
вже очам своїм напевне повірите!
А як вийде, насправді по-вашому –
виставляю сьогодні ж бочку мед-вина!"

Як почули ті звуки знайомії [звуки: *med`vino' – ped.*]
молодчаги Олеша з Добринею,
тільки швидко презирнулися,
ухопили мечі двогострії
і миттєво заходились розкопувать
ще свіженьку могилу товариша,
сопучи та крізь зуби примовляючи:
"Ну гаразд, зараз будемо бачити,
як ти, старче мудрий-мудрований,
та й для нас молодих за питвом побіжиш!"

Чи вже довго копали, чи швидесенько,
(хлопцям випити *дуже* хотілося) –
докопались до підземного терема,
що старанно будували для Потика,
котрий мав сидіти три літечка
біля тіла померлої молоді жони,
і тоді на правду побачили,
що мав рацію старий Ілля Муромець:
що жона побратимова – живісінька
і так жваво на Потика лається,
аж Михайлові скоро таки буде капець.
Виручали тоді вони Михайлечка,
намагалися жону його вговорювати,
а Марія так розходилася,
що не спиниться, не заспокоїться... –
перепало їм усім чотирьом.
Аж коли вже, сердешна, налаялась,
наостанок Іллі по пиці врізала –
це, мовляв, тобі, як найстаршому –
і, напρινдившись-надувшись, додому пішла.
Вже й Михайло тоді одсапався,
із могили разом з друзями вибрався,
подивився на ясне сонечко
та зеленій травиці порадувався,
та набрав у груди повітрячка –
вітром-бурею його легко видихнув...
і з усього того полегшення
потягнув друзяк в найдорощчу корчму.

І усе ще могло б поладнатися,
і жили б наш Михайло з Марією,
як оті голубки чи лебедики,
у любові, в коханні частому –
та ж якби не Михайлів довгий язик.
Через нього він набрався вже клопоту,
та не стало для Михайла користі
ані з власного нещодавнього досвіду,

ні з повчання, що дійшло від прадідів,
й багатьма людьми перевірене:
"Мудрий хвалиться батьком-матір'ю,
молодою жоною – тільки справжній псих".

Тож якраз після чарочки п'ятої,
що за розміром тягла на відеречко
і була б так само доброю для коника,
а не тільки для доброго витязя,
розв'язався язик Михайла Потика,
на всі боки він став ним вимахувать,
про Марію-жону розказувати:
що в коханні неперевершена,
що по-мудрому і цілується,
а тепер, після смерті воскреснувши,
то Марія іще й не старітиме –
молодою навіки лишиться,
довше житиме й за самого Потика...
Тут Михайло чомусь розплакався,
мов хлопчисько узявся рюмсати
та сльозами рясними закуску солить.

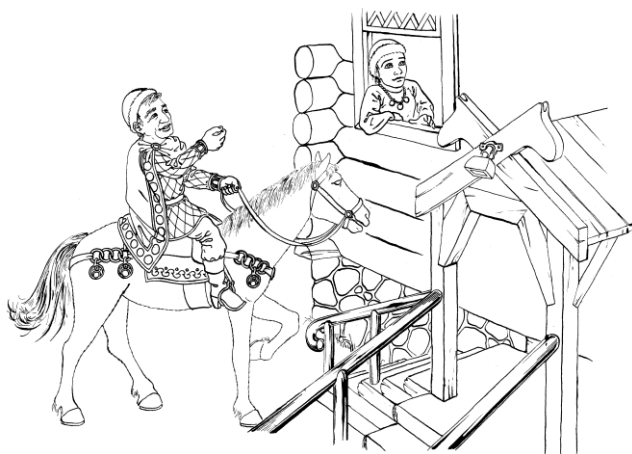
Стали друзі втішати витязя,
тюхтієм-бабієм його кликати,
наливати усім ще по чарочці
та гучні пісні-крики заводити.
І за тим своїм п'яним сованням
не догледіли мужні витязі,
що в корчмі з-за сусіднього столика
піднімався Іван Околійович.
Піднімався не з дружнім наміром,
крадькома позирав на Потика,
озирався й на інших витязів,
мед-вином аж надмірно зайнятих,
із корчми вибігав на дворище
та сідлав мерщій свого коника:
накладав попону, сіделечко,

ремінці усякі підтягував –
не з любові до звіра копитного,
а для того, щоб не впасти дорогою,
щоб пилюку з рота не випльовувать,
не орати носом святої землі.

Спорядивши коня, Околійович
ногу ставив в стреміно цяцьковане,
вдарив бідну тварину острогами,
полетів до чужого терему –
полетів додому до Потика,
до Марії, його молодії жони.

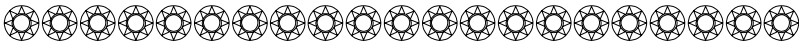
А Марія, сиділа тверезою,
мед-вина без мужа не вживаючи,
і дослухалась раптом посвисту,
та ще й голосу молодецького,
що знадвору проказував її ім'я.
Розчинила вона віконечко,
подивилась ясними очицями
і розгледіла не те щоб красеня,
а скоріше – дорогую породу коня.

"Гей, – собі прикидає Марієчка, –
раз принісло такого багатія,
то вже я не остання жіночка
в цьому славному городі Києві,
що не тільки церквами прославився
та грошима купецтва столичного,
що відомий красою дівочою,
славний також і жінками заміжніми
і крутими купцями, що їм знають ціну".

А внизу ж був Іван Околійович,
що і справді не славився бідністю,
бо колись перепродував тереми
у столичному городі Києві
і добряче на цьому рученята нагрів.
То й озвався він, аргументовано
до Михайла дружини звертаючись:
"Ти, Маріє, красуне київська,
на все місто відома-принадлива,
чи ж насправді збираєшся з Потиком
все життя мордуватися-вікувати?
Лиш подумай, красуне, – настане той день,
як проп'є все добро твій Михайлечко,
бо в гулянках він неперевершений,
і не схоже, щоб поки здоров'ячка,
муж відмовився твій від хобі свого.
Що ж ти, вірна Маріє, робитимеш,
з постарілим, пропитим витязем,
як не лишиться в домі ні гривеньок,
щоб пройтися на шопінг до торжища,
ані масел ефірних для приємних купань,
ні заморських прикрас та косметики,
щоб подбати про гарне личенько,
що не знатиме зморщок та старості;
ще й не матимеш зовсім можливості
за свій терем та землю податки платити.
Тож хоч лишишся вічно гарнюньою,

доведеться і вічно трудитися –
а як знатимуть, що ти за п'яницею,
то й хорошої роботи ніхто не дасть.
Це хіба по знайомству великому
та з поваги до Михайлових подвигів
прилаштують тебе в княжім теремі
на півставки найменшої
займатись пранням".

А Марійка за життя заміжнєс
неабияк набралася досвіду
і тому собі гарно розважила,
що такого буває – тільки раз на віку.
Справді, що за радість – бути вірною,
коли муж чи хтозна-де звияжиться,
а чи знати де з друзяками по чарці хия,
тільки все одно додому не з'являється,
поки в поєдинках, в ратних подвигах
щось йому таки не буде зламане,
або після п'яночок-гуляночок
буде сам весь поламаний од меду-вина.

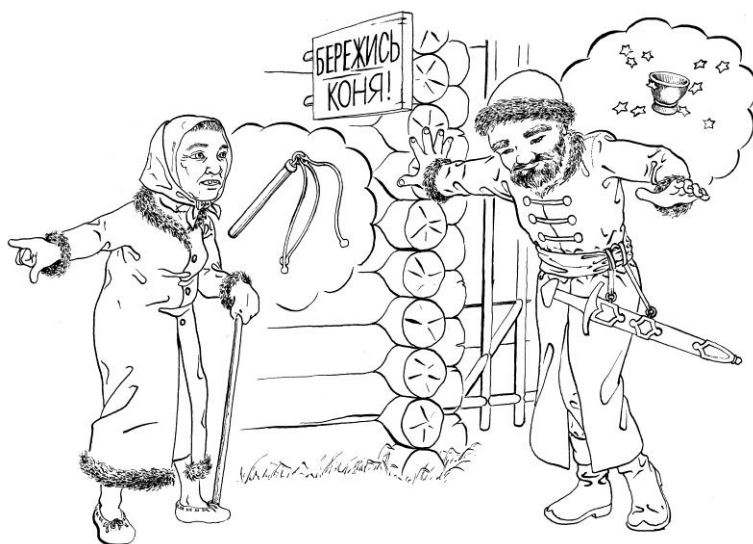
То й чкурнула за Околійовичем
вірная жона Михайлова –
бо не зрадила вона старому принципу:
краще бути там, де більше грошви.

А Михайло, врешті нагулявшись,
вже й до терема свого потрібився,
коли на підході, під воротями,
в світлі перших сонячних променів
та й бабусю, сусідку свою уздрів.
Та була хоч і змерзла за ніченьку,
а Михайла Потика дочекалася,
бо куди ж було старенькій спати іти
після того, як чула розмовоньку
вірної своїм принципам Марієчки

з тим облесником підступним Околійовичем,
що так легко від витязя жону украв.

"Так і так, – каже баба Михайлику, –
не шукай своєї дружиноньки,
а шукай обушок та нагаєчку
та шукай собі баского коника,
щоб устиг наздогнати Околійовича,
обушком його оперіщити –
обушком як слід оперіщити –
та скрутити йому в'язи богатирській,
на яких він носить буйну голову –
а нагайкою жоні по спині пройтись.
Отоді вже околицям київським
та боярам та славним витязям,
та сусідкам усім зацікавленим
буде що мені бабі розказувать
та про що по базарах язиком плести.

Бо ж останнім часом у просторі,
ні у Києві, ні у полі чистому,
геть немає інформації цікавої,
окрім різного роду політичних чвар:
Володимир все ж бо свариться з боярами
чи жене із двору кого з витязів,
чи про щось не домовиться з Тугарином,
чи Євпраксії-княгині жити не дає..."

Не дослухав балачок тих Михайлечко,
та ж дослухав головне повідомлення –
не про те, що Марія змилася,
з милим Потиком не попрощавшись,
а про те, що той клятий Околійович,
очевидячки – таки наривається!
А тому не шукав баского коника –
вдовольнився найпершою шкапою,
що на очі мутні йому трапилась,
охляп сів на неї – і в погоню помчав.

.....

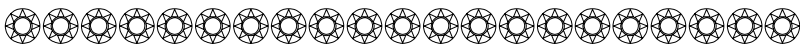
Їдуть-їдуть Околійович з Марією,
а із Києва нелегко вибратись,
бо що справа була під раночок,
під схід сонця золотого ясенського,
то добряче заважає їм зустрічний рух.
Море люду суне до Києва –
хто у кузню, хто в броварню,
хто на торжище,
а усяк не хоче спізнитися,
до своєї роботи звичайної,
що всім людям працюючим заробіток дає.
А Марія ж, вірна, незрадлива,
день і ніч на мужа чекаючи
ще ж була й не вечеряла, не снідала –
отже, поки витязь із коханкою
з Київ-града стольного виїхали –

то вже й голодом нестерпним
їхні шлунки звело.

От і бачить Околійович шашличну
в чистім полі при дорозі попід липою.
В тій шашличній черкаській новоставленій –
шашлички за шамаханськими рецептами,
а іще в тій шашличній земляний горіх,
що в народі зветься "арахісом",
а іще в тій шашличній оселедчики,
оселедчики посолу пряного,
а іще в тій шашличній невідомий продукт:
дрібнорізана та смажена картопелька,
а іще в тій шашличній пиво київське,
пиво київське оксамитове,
а хто київське не п'є – тому чернігівське,
та ж і темнеє, і світле, і все – на розлив.
І не може голодний Околійович
проминути шашличну, проїхати,
і не може навіть Марієчка
витязю своєму заперечити,
бо уgliedіли вже рум'яне м'ясце
та уgliedіли напої виставлені,
та уgliedіли хлібець-калачики,
та уgliedіли зручні дубові столи.

Поки ж вибрали вони собі столика,
поки шашличків дочекалися,
що за тими рецептами шемаханськими
готувалися не менше, як години дві-три.
Поки їли шашлички пересмажені
та ламали хрусткі калачики,
поки випили пиво налितеє,
вочевидь таки чимось розбавлене,
поки з жалем відраховували гривеньки,
за бенкет свій невдалий розплачувались,
то над'їхав уже і Михайлечко
і одразу супротивника за барки вхопив.

Тут Марія одразу втрутилась,
заступилась за Околіївича:
надавала Михайлові ляпасів,
накричала, обізвала грубим бовдуром,
а до любого свого "нового" витязя
говорила покірливо отакі слова:
"Що ж ти, витязю, любий друже мій,
бараном на цього телепня дивишся.
Дай ти в зуби йому, Околіївичу,
та по лобі дай з добрим пристуком,
щоб йому весь дур звідти вибити,
щоб поглянув на світ ясным поглядом,
щоб мене з тобою добром відпустив,
щоб вертався до п'яничок,
до друзів своїх,
не ганявся за нами по полечку".
Розмахнувся тоді Околіївич
і щосили вдарив Михайлечка.
А як вдарив-улупив, то земля затряслась
затряслася земля довкола Києва,
захиталися дзвіниці високії,
затремтіли хрести на святих церквах,
замалим фундамент не зрушився
кам'яної церкви Десятинної,
а от дур з голови таки не вибило
у хмільного ще Михайла Потика.
Навіть на ногах вдалося встояти
молодому київському витязю –
тільки ледь в голові замакітрилось,
тільки ледь похитнувся Михайлечко
тільки ледь по траві ковзнув чоботом
та зронив передні зуби на землю сиру.
А Марія явила здогадливість
та швиденько господаря кликала
отієї шашличної черкаської –
замовляла в нього питво для Михайлика –
цілу бочку міцненького меду-вина.

Тільки що розмахнувся Михайлечко,
щоб заїхати супернику у відповідь,
а Марія вже келих підносила,
відпихала чимшвидше Околійовича
та наповнювала миттю того келиха,
та давала, мало не втискувала,
у простягнуту руку Михайлику.
Стрепенувся в ту мить Михайлечко
та до вмісту келиха прийнявся,
та наблизив той келих собі до вуст,
випивав одним духом, не моргаючи.
Знов Марійка йому келих наповнювала,
знову випивав його Михайлечко,
а як випив одним духом ще й третього –
сів за стіл і ні пари з вуст.

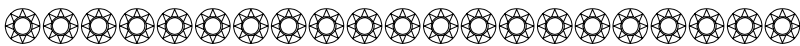
"Отепер, мій любий, поїхали,
та ж скоріше їдьмо, не гаючись, –
умовляє підступна Марієчка
любого свого Околійовича, –
поки сонце не наблизилось до обрію,
поки гості звідси всі не роз'їхались,
поки не закрилася шашличная, –
щоб від'їзду нашого не помітили,
щоб за мед-вино не розплачуватись.
Хай з Михайлом вони розбираються".
Та озвавсь до неї Околійович:
"Гей, Марієчко, лебідко білая,
то не честь не хвала грошовитому
із корчми втікати по закутках,
та по закутках, та городами,
бо наступного разу як їхатиму,
то сюди вже не зможу з'явитися,
ні з'явитися, ані сісти за стіл.
Не наллють мені тут ні чарочки,
не поставлять шашличків засмажених,

а у гіршому разі
ще й морду наб'ють.
Краще виплачу їм вартість бочечки,
що оце не допив Михайлечко,
то за мене тут і помоляться,
а Михайло за мене вип'є зраночку,
та вже заодно і похмелиться,
отоді мені буде і честь, і хвала".
Розплатився Околійович по тих словах,
і вони з Марією поїхали...

А в шашличній працювала дівчина,
що доводилась сестрою Околійовичу,
тільки брата перевищувала розумом,
а по силі рівнялась витязю,
а красою була й краща за Марієчку.
Звали дівчину ту Настунею,
і була вона в шашличній – охоронником.
Як Настуня попрощалася з братиком,
то одразу послала по витязів,
що були побратимами Потика
і друзяками його по гуляночкам.
Щонайперше вона кликала Іллю Муромця,
а по-друге Добриню Нискинича,
а по-третє вже й Олешу Поповича.

І всі витязі вище названі,
як не тяжко було їм після випивок,
після тих багатоденних гуляночок,
а на поклик Настусин таки з'їхались.
Щойно з'їхались, пива замовили,
примостили перед себе по келишку,
немалому келишку – в півтора відра,
і таким собі булатовим ножичком,
що возив з собою Ілля Муромець
нарочито для такого випадку –
тим відточеним міцним ножем булатовим,

що вагою важив кілька пудиків,
акуратно з пива густу піну зняли.
Отоді вже стали думу думати,
а між думами своїми раду радити,
як зробити їм і як діяти,
щоб отямити Михайла Потика,
щоб очуняв нарешті славний богатир.
З вечора до ранку пиво сьорбали,
з ранку і до ночі сперечалися,
і гукали, й руками розмахували,
що нарешті мало не побилися,
як оце в третьодень

Потик і озвався:
"Що ж ви розшумілися, витязі,
і чого ж ви так розкричалися,
кулаками по столу розгрюкались,
коли в побратима голова тріщить".
Схаменулися тоді витязі,
вибачалися перед Михайликом,
піднесли йому келих пива свіжого
і вже пошепки стали розпитувати:
чи ж він сам додому дійде,
чи коня викликать?

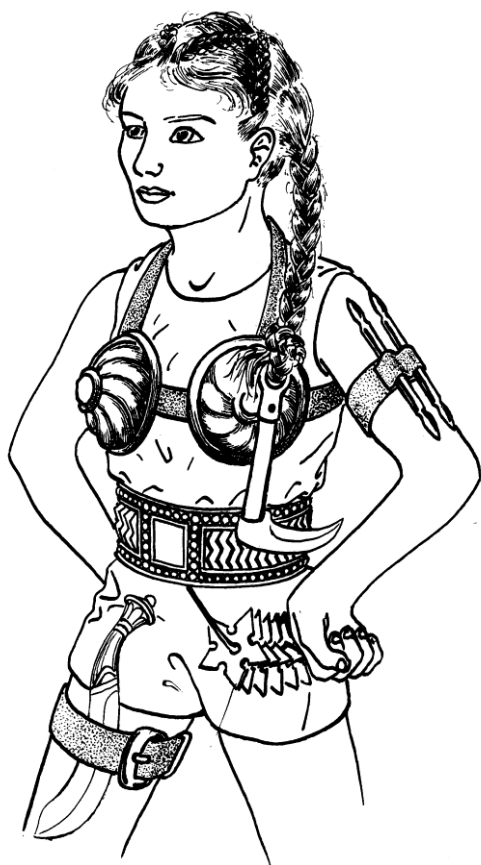
А Михайло у них і питається:
"Де я, хлопці? Й де моя дружинонька?"
"А дружина у князя, Потіку, –
повідіає Добриня розважливо, –
бо немає *дружин* у витязів,
не дозволено нам війська утримувати.
Тільки в тебе тепер і жони нема,
а не те що бойової *дружиноньки*,
подалась вона геть, з Околійовичем".
Здивувався Михайло та задумався,
став минулі свої дні пригадувать
та в чуприні богатирській чухатись,
та у роті своїм зуби рахувать.
А як пригадав все, що сталося,

узялось його серце досадою,
і почав він побратимів молити-просить:
"Ой ви вірні друзі, славні витязі,
чи ж не з вами ми пили-браталися,
чи ж не з вами ходили по гуляночках
та чіплялися до дівчат київських,
чи ж не з вами і їздили на подвиги –
покоряли булавами чужинську орду –
їдьмо зараз за ними, женімося,
та Марійку мою повернемо... "
Обізвався на те Ілля Муромець,
найстаріший, найрозважливіший

з витязів:

"Ти, Михайле Потику, богатир крутий,
то таким би тобі і лишатися.
То ж не честь, не хвала для витязів
за спідницею по полю ганятися;
от була б для Києва та загроза яка,
ми б тоді негайно збиралися,
забували про наші гуляночки
та сіддали своїх вірних коників,
що напевне вірніші твоєї жони,
та у поле широке правились
обороною стати для Києва.
А оскільки ця справа приватная,
і у ній для держави загрози нема,
то вже краще додому рушай, молодче,
більше жодних дурниць не питаючи".
Поки ж мудрий звияжець Муромець
наставляв нерозумного Потика,
придивилися очі Михайлика
до гарнюнької Настуні-вродливиці,
до дівиці виду богатирського
з досконалим станом, ніжним поглядом,
пригорнулось і серце Михайлове
до очей тих виразних Настусиних.

А Настуня у нього й питається:
"Бачу тяжко тобі добрий молодче,
самотою, без жінки лишатися...
То скажи,

чи назвав би своєю жоною мене,
коли б я тебе мук тих позбавила,
врятувала витязя від самотності?"

Відказав їй на те Михайлечко:
"Біле личко твоє до вподоби мені,
до вподоби мені твої вустонька,
до вподоби мені й твої перса тугі,
то чому б нам і не одружитися?
Хай їм біс – Марійці з твоїм братиком".

Ось на цьому билина скінчається,
ну а витязі зітхають полегшено,
бо за час оцей стільки випито,
що нормальній людині і спочити слід,
та пожити якийсь час по-тверезому,
по-тверезому та по-праведному –
кажуть люди старі:

„Як закон велить”,

а молодші кажуть:

„За поняттями”,

а юристи кажуть:

„Згідно з кодексами”,

а ми з вами скажем:

„Щоб добром було”...

З М І С Т

Частина перша	3
Частина друга	33

Літературно-художнє видання

Вадим КАРПЕНКО

Михайло Потик, крутий богатир. Билина-жарт

Художник:

Олексій КАРПЕНКО

Коректура та випуск у світ:

Тетяна КАПУСТІНА

Видавець Карпенко Вадим Миколайович

Київ 04210, пр. Героїв Сталінграду 14/44

E-mail: korekta@ukr.net

www.korekta-vvk.com

Свідоцтво про реєстрацію суб'єкта видавничої справи

Серія ДК №518 від 05.07.2001р.

Друк цифровий.

Підписано до друку 3.11.2008. Зам.№28/40